

guna cosa por agüero»; tanmateix això ho ha dit forçat per un interlocutor, després de començar explicant que quan parla amb italians (en la política d'imposar «la lengua del Imperio», no tan desassenyada llavors com avui) procura usar, perquè l'entenguin, els termes comuns a les dues llengües, i per tant dirà més aviat *malencónico* que *mobino*; i en aquest sentit era realment molt usual: «quedé yo del caso pasmado; el autor desabrido, los farsantes, alegres, y el poeta, *mobino*» (Cervantes, *Coloquio de los Perros*, *CLC*, 326); «había en el calabozo un mozo tuerto, alto, bigotudo, *mobino* de cara, cargado de espaldas y de azotes en ellas ---» (Quevedo).

Ara bé el cast. *mobino* és evidentment inseparable del port. *mofino*, de sentit no idèntic però ben semblant, i que és un mot molt arrelat i conegut: «infeliz; acanhado; avarento; turbulento»: en la primera d'aquestes accs. apareix ja sovint en Gil Vicente, al princ. del S. XVI: veg.-n'hi molts exs. en el dicc. de Vieira, i recordem el famós *Auto de Mofina Mendes*, una de les peces cabdals, del bell teatre primitiu del gran escriptor; és sens dubte el sentit més clàssic allà, car segurament no és casual que l'únic ex. que en dona Bluteau, en Bartolomé Paxão (1643), sigui d'aquest, i que Moraes ja no s'escarrassi a provar-lo amb testimonis d'escriptors; d'altra banda el substantiu *mofina* tret de l'adjectiu, amb el sentit de 'desgràcia' i també amb el de 'mesquinesa', és freqüent ja en els clàssics portuguesos des de la primera meitat del S. XVI (Moraes).

La cronologia castellana i el sentit tan predominant en portuguès prova que el nostre mot va significar, doncs, primitivament 'desgraciat' i solament, després, passant per 'afigit' es va passar a les altres accs.; a això arriba el portuguès però amb caràcter essencialment dialectal: a Alfândega da Fé *amofinas* «tribulações, desgostos, pesares», i també *mofina* «desgraça, infelicidade» (*RLus*, XIV, 299, 300).

En l'etimologia d'aquest adjectiu s'ha vacil·lat. La idea més difosa ha estat que derivava del substantiu *mobo* 'floridura', així Diez (*Wb.*, 218) i M-Lübke (*REW*, 5713); hom observava el sentit moral que és comú a alguns mots de la família d'aquest: *mobo* «desidia o dificultat de trabajar, ocasionada del demasiado ocio»; i sobretot en parents més o menys remots venec. *muffo* 'malhumorat', i en diversos dialectes alemanys: *muffen* 'fer el bot, estar de mal humor' (Baviera), *gemüffe* 'rondineig, mormol', *muff* «homo austerus, morosus, occultus», *muffer* 'criticair', fris. *muffig* 'malencònic, irritable'.

Paral·lels que ens guardarem de rebutjar però que no s'imposen pas, i que es presten a diverses objeccions, almenys rebaixadores del seu valor; en principi cal reconèixer que hi ha paral·lels, per més que siguin merament semàntics i ni en el sentit ben rigorosos: al. *faul* 'podrit' i després 'peresós' (a Suïssa 'mala persona'), però ni tot això ni el cat. *florir-se* 'migrar-se d'impaciència no ens acosten prou encara al sentit de *mobino*, fins i tot l'it. *venire la muffa al naso* 'irritar-se, rebre despit': sobretot puix que tenim esbrinat

que el sentit primitiu de *mobino* és 'desgraciat'. I resta el cop pitjor en la morfologia: si es tracta d'un derivat amb sufix adjectiu romànic (i deixem córrer des d'ara la idea d'un terme que entrés ja bo i format des del germànic, puix que aqueixos mots ni es troben en gòtic ni apareixen sinó en alguns parlars alemanys i no abans de 1475, Baist, *RFgn.* I, 110-1),¹ el port. *mofino* no s'explicaria sinó com a manlleu del castellà, puix que allí -INUS té la forma -inbo i és increïble aquest manlleu donada la gran antiguitat del mot portuguès, la seva aparició des del principi en autors de llenguatge tan castís i pur, i la seva independència semàntica.

Potser fixant-se en aquest -ino portuguès, ell que tenia tant de nas per al valor dels fets estructurals, ja em preguntava Fabra si *amobinar*, *mobino* y *mofino* no eren d'origen aràbic, descartant tàcitament la coneguda etimologia de M-Lübke. No hi havia pensat ell sol, car també la inicial *mo-* invita sempre a cercar per aquest camí. I així s'ha pensat en diverses etimologies aràbigues; que passo en revista i refuto en el meu estudi del *DCEC* III, 408-410, i que ara en part no tornaré a refutar, perquè són evidentment inferiors i partien de mi; em limito a esmentar de nou la que es pot trobar en algun estudi etimològic, si bé és de les més fluixes: un àr. **muwâhin* 'irat, colèric', puix que no sols presenta greu dificultat fonètica, i és un mot merament suposat sinó inversemblant: ni tan sols la seva arrel *wâhan* és a penes coneguda (només en el *Qamûs*, c. 1400, manca en totes les fonts de l'àrab vulgar i hispànic), i quant a la forma *wâhan*, de la qual aquell terme hauria de ser el participi actiu, no existeix en cap diccionari, ni en aquell.

Resta només la idea que vaig proposar ja, i vaig acceptar, llavors: l'arrel *wâhum* 'ser malsà', 'corrompre', 'enfebrar', pertany a l'àrab de pertot, ja figura en la llengua corànica i clàssica i està registrada molt sovint en autors i lèxics africans (Dozy, *Suppl.* II, 790); i a part del verb *wâhham* «corrompre, infectar l'air» (el participi del qual és *muwâhham*), hi ha l'adjectiu *mûhîm* «malsain, corrompu, insalubre, putride, vicié (air, eau)», ben viu a Algèria segons Beaussier (sense vocals) i Ben Sedira (*moukhem*) — que sembla ser el participi actiu de la IV forma, altrament no esmentada. Ara bé, un altre adjectiu de la mateixa arrel, *wâhîm*, que generalment vol dir 'malsà' i 'perniciós', s'usava en l'àrab d'Espanya, segons *RMa.*, si bé amb el sentit de «tediosus». És doncs, ben versemblant que *mûhîm* vagi ser també hispano-àrab, i que aquí ja vagi ajuntar el sentit de 'malsà' amb el d'"enutjós", que explicaria bé el cast. *mobino* i el port. *mofino*, puix que la -m final es pronunciava -n en el vulgar hispànic (veg. el que dic sobre *MARRANO* en el *DCEC*, i ací mateix els casos citats d'*almugatèn*, *magatzem*, *cotxó*, etc.) i no són rars els casos de trasllat de l'accent en mots d'aquesta estructura: començant pels nostres *almugatèn*, *mostassà*, *magatzem* (i els altres que arrenghera Steiger: *mudnîb*, *mutequedîm*, *meçquén*, *marfâ*, *maçgêna*: *Contrib.*, pp. 97.94, 93 i 92).